

der kun skyldes Ubehjælpsomhed eller Misforstaaelse. Man kan saa meget roligere gaa til denne Ændring af den gældende Procesrets Princip, som Retten under den ny Procesmaade har Ret og Pligt til at stille Spørgsmaal til Parterne angaaende saadanne Uklarheder i deres Procedure, som ved Spørgsmaalene kunne ventes opklarede.

Som det vil ses, gøres det i Paragrafens 1ste Stykke bl. a. til Pligt bestemt og utvetydig at erklære sig over de af Modparten stillede *Opfordringer*, medens det i 2det Stykke bl. a. bestemmes, at Retten efter et Skøn over Forhandlingerne i det hele afgør, hvilken Virkning Undladelse af behørig at besvare en Opfordring medfører. Heri ligger, at en Part, naar han efterkommer Opfordringen, skal gøre det paa tydelig Maade, og ellers bør erklære, at og hvorfor han ikke vil eller kan efterkomme den, samt at Retten derefter bestemmer Virkningen af Tavshed, Utydelighed eller Afslag. Derimod bestemmer Paragrafen intet om, hvornaar en Part overhovedet er berettiget til at vægre sig ved at efterkomme en til ham af Modparten rettet Opfordring. Afgørelsen heraf maa søges i de almindelige Grundsætninger for Proceduren.

§§ 90—92.

Disse Paragrafer ere Udtryk for et i den ny Proces gennemført Princip, som bl. a. ogsaa giver sig Udslag i forskellige Bestemmelser i §§ 157, 158, 160, 180, 185, 193 og 220, og som kortelig kan benævnes som Rettens *Spørgsmaalsret*.

I Modsætning til den Afsondring mellem Ret og Parter, som den skriftlige Procedure sædvanlig har til Følge, stiller den paa Mündtligheds- og Umiddelbarhedsprincippet byggede Procedure normalt Retten Ansigt til Ansigt med Parter, Vidner og Syns- og Skønsmand. Den aabner derved en nem og simpel Adgang for Retten til under Sagens Forhandling at faa fjernet Uklarhed i det faktiske Materiale, hvorpaa Dommen eller Kendelsen skal bygges, medens Retten under den skriftlige Procedure maa tage saadan Uklarhed som en uforanderlig Bestanddel af dette Materiale. Det vilde være urimeligt ikke at benytte denne Adgang, og det saa meget mere som Mængden heraf under den nuværende Procedure af Dommerne jævnligen føles som et stort Savn, der derhos let kan blive til Skade for den materielle Retfærdighed. Paa den anden Side er det ikke Meningen at udruste Retten i civile Sager med For-

hørsdommermyndighed og saaledes forlade den ellers i moderne Civilproces overalt gældende Forhandlingsmaksime, ifølge hvilken det er Parterne selv, der paa egen Haand bestemme, hvilke Paastande, faktiske Anbringender, Bevismidler og processulle Begæringer de ville fremkomme med.

Hvorledes den nøjagtige Grænse for denne Rettens Indgriben herefter skal bestemmes i det enkelte, vil efter Omstændighederne kunne frembyde Tvivl; men i sin Almindelighed kan Rettens her omhandlede Beføjelse bestemmes paa følgende Maade:

Retten kan ved dertil egnede Spørgsmaal søge at fjerne, hvad der maatte være af Uklarhed i Parternes Erklæringer saavel som, hvad der efter de af Parterne selv afstukne Rammer for deres Fremstilling (henholdsvis af Sagens Realitet eller af de enkelte processuelle Spørgsmaal) maa betegnes som Ufuldstændighed i denne (§ 90).

Den kan, hvor saadant er nødvendigt til en fuldstændig og sikker Forstaaelse af, hvad der fremføres under Sagen, opfordre Parterne til at fremlægge Kort eller lignende Anskuelsesmidler eller tilvejebringe Syn eller Skøn (§ 91).

Den kan under Bevisførelsen om fornødent gribe ind i denne for at bevirke, at de Spørgsmaal, der stilles, og de Svar, der gives, saa vidt muligt bringes i saadan Form, at Misforstaaelse undgaas, ligesom den til Sagens yderligere Oplysning kan rette selvstændige Spørgsmaal til Parter, der afhøres personlig, til Vidner og Syns- og Skønsmand. Selv denne sidste Beføjelse kan ikke siges at være i Strid med Forhandlingsmaksimen, som denne hidtil er opfattet. Det antages ogsaa i den nugældende Proces, at Retten kan anvende de af Parterne tilvejebragte Bevismidler paa anden Maade end af Parterne anbragt, og mellem det, som Bevis at benytte en Del af et fremlagt Dokuments Indhold, der ej er omtalt af Parterne, og det, som Bevis at benytte et fremstillet Vidnes Svar paa Spørgsmaal, der ej hidrøre fra Parterne, men fra Retten, er der i Virkeligheden ingen Væsenforskel.

I nær Tilslutning til fornævnte Regler og med samme Formaals som disse er der yderligere i § 92 givet Retten Beføjelse til, naar den efter at have optaget en Sag, finder, at en Anvendelse af dens heromhandlede Spørgsmaalsret kunde være af Betydning for Sagens Oplysning, da at reassumere Sagen i den Anledning.

Naar der gives Retten Myndighed til saavel før som efter Sagens Optagelse at